

ad hanc scientiam futurorum necessaria sit. Nam in primis ex parte divinæ scientiæ, hoc ipso quod æterna est, necesse est ut ab æterno possit attingere quidquid in tempore futurum est; nam de ratione æterni est ut totam suam perfectionem simul habeat; pertinet autem ad perfectionem scientiæ attingere omne objectum scibile, hoc ipso quod scibile est; hanc ergo perfectionem non potest divina scientia paulatim acquirere; ergo ex vi æternitatis suæ totam illam habet simul ex ipsa æternitate, sicut ex parte etiam sua simul habet quicquid necessarium est ad coexistendum realiter cuivis rei, si ipsa existat. Ex parte autem rerum, ut absolute sciri ab æterno possint, necesse est ut æternitati aliquando coexistent, quamvis illa coexistentia æterna non sit, ut sæpe dixi. Tamen, ut ex parte objecti terminare possit scientiam æternam, necesse est ut aliquando saltem sit.

11. *Quam vero D. Thomas ex æternitate colligat scientiam futurorum.* — Et hinc etiam intelligi potest quam efficaciam habet discursus D. Thomæ, dicto artic. 13, ubi ex æternitate Dei colligit hanc præscientiam futurorum. Est enim advertendum D. Thomam, in principio illius articuli, pro certo supponere Deum cognoscere aliquo modo hæc futura, quod ex eo tantum probat, quia *Deus cognoscit omnia quæ sunt in potentia sua, vel creaturæ; sed ex his quædam sunt contingentia nobis futura; ergo etiam ea cognoscit.* Quæ ratio, si attente spectetur, immediate solum probat Deum habere scientiam harum rerum quæ contingentur sunt futuræ, solum quatenus possibile sunt contingenter, quia ex vi cognitionis potentiæ seu causæ nihil aliud cognoscitur. Quia vero Deus non tantum cognoscit ea quæ sunt in potentia sua vel creaturæ, prout in ipsa sunt, sed etiam prout in se sunt, directe ac proprie ea concipiendo et cognoscendo, ideo pro comperto etiam supponit D. Thomas Deum habere aliquam scientiam futurarum rerum contingentur in seipsis et prout in se sunt. Unde, ut minimum, manifestum etiam est posse Deum cognoscere actualem existentiam talium rerum, saltem quando illam habent. Solum ergo illi probandum supererat posse Deum cognoscere hujusmodi res et actualem existentiam earum, antequam in se actu sint, atque adeo cognoscere illas esse futuras; nam hæc duo vel convertuntur, vel potius sunt idem, respectu illius qui perfecto modo et per claram intuitionem cognoscit res futuras. Hoc ergo optime probavit D. Thomas ex æternita-

te scientiæ divinæ, quia sua cognitio (inquit) mensuratur æternitate, sicut suum esse; quod intelligit de illa cognitione et scientia, non solum prout in se absolute intelligitur secundum suum esse reale, sed etiam prout intelligitur a nobis sub quocumque respectu, seu terminatione ad quodcumque objectum cognoscibile; quia ad infinitam Dei perfectionem spectat ut etiam hoc modo non possit esse in scientia illius variatio; quia nec potest scientia ipsa realiter augeri, nec potest non simul repræsentare omnia quæ per ipsam cognosci possunt, quia naturaliter ac necessario repræsentat, supposita veritate seu cognoscibilitate in objecto. Hac ergo ratione, non solum esse divinum, sed etiam ejus scientia mensuratur æternitate. Ex quo ulterius colligit D. Thomæ divinam scientiam suo intuitu æterno complecti omnia in quocumque tempore existentia, *prout sunt in sua præsentia*, id est, prout unaquæque in suo tempore habet præsentiam realem, nam illa est quæ æterno conspectui divino objicitur. Nam, si illa scientia, etiam prout intelligitur subesse omni respectui, mensuratur æternitate, ab æterno habet illum respectum scientiæ seu intuitus ad unamquamque rem prout suo tempore futuram; et hoc est habere rem futuram præsentem in sua æternitate. Idemque est cognoscere has veritates de futuro contingenti in seipsis, nam Deus non cognoscit illas per modum complexionis seu compositionis, sed intuendo actuales existentias singularum rerum pro suis temporibus. Atque hoc modo intellexere hunc discursum D. Thomæ antiqui Thomistæ citati in fine superioris capituli, et præsertim Ægid., in 1, distinct. 38, quæst. ultim., et eodem uti videtur Alexand. Alens., 1 part., quæst. 23, memb. 4. art. 4. Estque ratio hæc sic exposita, non tantum per extrinsecam et communiam, ut quidam objiciunt, sed ex propriis, et a priori ex parte divinæ scientiæ; scilicet, quia simul habet ac necessario totam perfectionem scientiæ possibilem, semper tamen supponit cognoscibilitatem ex parte objecti, quam habet ex eo quod in aliquo tempore habiturum est existentiam, et coexisturum æternitati, ut satis declaratum est.

12. *Ultimo colligitur quæ cognitio causæ requiratur ad hanc scientiam.* — Ultimo, intelligitur ex dictis quænam cognitio causæ necessaria sit ad habendam certam scientiam futurorum contingentium. Quamvis enim supra, cap. 3, cum D. Thoma dixerimus hæc futura non sufficienter cognosci in causa, ni-

hilominus verum est non cognosci sine causa, id est, sine influxu et determinatione causæ; ita ut uno verbo dicere possimus non cognosci in causa, cognosci tamen ex causa, id est, non videndo effectum in sola virtute causæ, sed videndo emanationem ejus a sua causa. Quod maxime necessarium est in hac scientia Dei, quia, ut diximus, est intuitiva et perfectissima; unde est etiam comprehensiva talis effectus, et ideo non cognoscit illum, nisi intuendo emanationem ejus a sua causa. Duplex autem causa intercedit per se et quantum ad præsens spectat, respectu talis effectus, scilicet, voluntas divina et humana; utriusque ergo determinationem necesse est cognosci per hanc scientiam, ut cognoscatur effectus contingenter futurus. Hæc autem determinatio in humana voluntate nihil est aliud quam ipsamet actio, per quam elicit consensum liberum, quatenus ab ipsa est, ut in libris de Auxiliis late ostensum est. Cognoscere ergo determinationem talis causæ, est cognoscere ipsamet emanationem talis effectus futuram a tali causa, nam inter illam actionem et potentiam (sub qua omnem actum ejus primum comprehendimus) nihil mediat; et ideo cognoscere effectum vel emanationem ejus a tali causa in determinatione ejus, nihil aliud est quam cognoscere emanationem in seipsa, et effectum ut emanatum seu emanantem a sua causa. In divina autem voluntate, determinatio intelligitur esse per æternum decretum liberum, quo vult tali tempore influere in talem effectum; quod decretum, quidquid illud sit, nostro modo intelligendi mediat inter voluntatem divinam, et actionem seu determinationem voluntatis humanæ, quatenus a Deo est; et comparatione illius est actio transiens, quamvis in voluntate humana sit immanens, ideoque tale decretum non est a divina voluntate, tanquam ab actione, quia ad actionem non est actio; est ergo tanquam a causa, et, ut sic dicam, tanquam a principio proximo ex parte Dei; necesse est ergo hunc effectum cognosci, ut futurum a tali causa.

Cognitio etiam decreti divini necessaria est. — Atque hinc fit, ad cognoscenda futura contingentia dicto modo perfecte, necessarium esse cognoscere decretum divinæ voluntatis, a quo unumquodque futurum est, nam solius decreti cognitio per se non sufficit, ut dixi; est tamen necessaria, quia non potest aliter cognosci emanatio effectus ab integra causa. Neque est quod aliquis hæreat in peccato fu-

turo, eo quod non sit ab aliquo decreto Dei, tanquam a causa; nam, licet hoc sit verum de peccato, ut peccatum est, tamen actus ipse liber, quo peccatum fit, et sine quo non fieret, et prout hic et nunc est, non est separabilis malitia, actus (inquam) ille est ab aliquo decreto Dei in suo genere; et ideo illius decreti cognitio necessaria est ad cognoscendum effectum futurum. Imo, licet fingamus futurum sine actu positivo per puram omissionem, necessarium erit præcognoscere decretum de tali peccato permittendo, licet non sit causa ejus, sed solum non impediens; nam ad cognoscendum effectum futurum, non satis est cognoscere intrinsecam causam fore ad illum determinandam, si non impediat, sed oportet etiam nosse non esse impediendum ab aliqua causa extrinseca, quod ex parte Dei pendet ex prædicto decreto. Ex his vero ulterius inferri solet, hanc scientiam futurorum contingentium, in Deo, secundum rationem esse posteriorem, quam decreta libera circa ipsa futura contingentia. Sed an et quomodo hoc sit, in fine sequentis libri commodius dicemus.

CAPUT IX.

QUOMODO PRÆSCIENTIA DEI NECESSITATEM NON IMPONAT EFFECTIBUS FUTURIS, NEG USUM LIBERTATIS IMPEDIAT.

1. *Qua de causa difficilis visa sit prædicta scientia.* — Hactenus demonstravimus cognoscere Deum futura, et modum quo illa cognoscat explicuimus, non vero difficultates ex hac veritate insurgentes dissolvimus, quod in hoc capite faciendum nobis superest. Est autem sita tota difficultas in eo, quod ex Cicerone et Aristotele tetigimus, cap. 2, quia scientia infallibilis et certa, qualis est divina, repugnare videtur cum effectuum contingentia. Unde factum est ut, sicut philosophi dicti in Deo talem præscientiam, et in ipsis futuris contingentibus cognoscibilem veritatem esse negarunt, ne rerum contingentiam negarent, ita e converso alii philosophi, et multi hæretici, cum fateantur esse præscientiam, ab illa destrui contingentiam et usum libertatis, rebusque omnibus fatalem quamdam necessitatem imponi asseruerunt, ut generatim de influxu causæ primæ retuli, in disput. 19 Metaph. De præscientia autem in speciali id tradit Wiclep., et colligitur ex Waldense, tomo 1, c. 22 et 25.

2. *Difficultas componendi præscientiam cum libertate unde sit orta.* — Rationem hujus difficultatis et apparentis repugnantiae inter præscientiam et contingentiam, seu liberum usum, tribus modis declarat D. Thomas, tribus argumentis propositis, 1 part., quæstione 14, art. 13. Primum est: Ex causa necessaria necessario sequitur effectus; sed scientia Dei est causa necessaria omnium effectuum qui futuri sunt; ergo, posita illa scientia, ex illa oritur necessitas in effectibus, et consequenter tollitur contingentia. Minor patet, quia scientia Dei est causa rerum, quia Deus omnia per intellectum operatur; et est necessaria, quia intra Deum nihil potest esse contingens. Secundum argumentum est: Hæc consequentia seu illatio est necessaria: si Deus scivit aliquid esse futurum, illud erit; et antecedens illius est necessarium; ergo etiam consequens; ergo, posita scientia Dei, ponitur necessitas in effectu præcognito, et consequenter tollitur contingentia. Major est evidens ex infallibilitate scientiæ divinæ. Minor patet, quia est propositio de præterito, et vera; ergo necessaria. Prima consequentia probatur, quia ex antecedente necessario in bona consequentia non sequitur nisi necessarium consequens, alias posset dari antecedens verum et consequens falsum, ut dialectici argumentantur. Altera vero consequentia patet, quia necessitas, etiam ab extrinseca causa proveniens, tollit contingentiam, tum quia jam effectus non est contingens respectu totius seriei causarum; tum etiam quia undecumque proveniat necessitas, usus liber impeditur. Tertium argumentum est simile præcedenti, quia omne scitum a Deo necesse est esse, quia certitudo scientiæ hoc requirit; si ergo Deus præscit futura, necesse est illa esse.

3. *Scientia Dei cum contingentia convenit.* — Dicendum est tamen divinam scientiam non repugnare cum contingentia futurorum, neque illam auferre vel immutare, quod est de fide certum, ut constat satis ex dictis; quia de fide est Deum scire hæc futura, et etiam est de fide, non obstante hac divina scientia, manere in nobis libertatem arbitrii et usum ejus, in quo consistit contingentia horum futurorum; ergo est de fide hæc duo non repugnare inter se. Confirmat hoc Augustinus, 5 de Civitat., cap. 4 et 10, et lib. 3 de Lib. arbitr., cap. 4 et 5, quia non potest scientia Dei seipsam destruere aut falsam reddere: si autem destrueret contingentiam rerum, suam veritatem destrueret; quia ipsa non solum

scit hæc esse futura; sed libere et contingenter esse futura. Et perinde fere est quod dixit Boetius, 5 de Consolatione, prosa ultima, non repugnare scire aliquid esse contingenter futurum, ideoque necessarium non esse ut scientia futuri contingentis destrueret contingentiam ejus. Antecedens patet, quia aliquid esse futurum contingens non repugnat; ergo non repugnat illud sciri. Consequentia ex præcedentibus est clara, quia omne quod verum est, scibile est; si autem aliquid contingenter futurum est, vere futurum est; est ergo illa veritas scibilis; ergo non repugnat sciri ab aliquo, et consequenter maxime a Deo. Jam vero probatur antecedens, quia esse futurum contingenter duo tantum dicit, scilicet, futurum esse, et posse non esse; sed hæc duo non involvunt inter se repugnantiam, nam multa esse possunt quæ non fient; ergo multa etiam fient quæ possent non fieri; ergo futurum esse et posse non esse facile possunt in concordiam redigi; ergo et scientia futurorum cum eorum contingentia.

4. Tandem, si mente apprehendamus nullam esse præscientiam de rebus futuris, nihilominus, si cætera omnia eodem modo maneat, res vere erunt futuræ et contingentes. Eas enim fuisse futuras ostenderet postea ipse rerum eventus; nam cum in tempore fiant, argumentum est semper fuisse futuras; contingentes autem essent, quia, ut supponimus, causæ de se sunt liberæ, et facta illa hypothese, nulla esset præscientia quæ contingentiam auferret; sed quod nunc addatur præscientia, nihil facit ad contingentiam auferendam; quia illa quasi omnino extrinsece se habet ad res futuras, et non immutat causas earum, nec modum causandi, sed intuetur solum; ergo etiam addita præscientia non tollitur contingentia. Quam rationem tetigit etiam Augustinus, d. lib. de Lib. arbitr., et in ea indicat primam radicem et modum hujus concordiae, nimirum, quod scientia hæc supponat futuritionem rerum, et ad illam extrinsecus se habeat, neque immutet illam per aliquam causalitatem, et ideo comparat ibidem Augustinus hanc præscientiam Dei cum cognitione nostra, quæ nihil addit vel tollit rebus cognitis. Unde sic colligit: si unus homo præsciret quid factura esset voluntas alterius hominis, non tolleretur contingentiam illius effectus, etiamsi certo esset futurus postquam præscitus est, quia præscientia unius hominis non mutat voluntatem alterius; idem ergo est de præscientia Dei, quæ similiter, ut

talis intuitio est, non immutat rem. Quo discursu utitur etiam supra Boetius, toto libro de Concordia.

Solutio S. Thomæ ad primum argumentum pro opposito errore.

5. Atque ex hac ipsa ratione facillima videri poterat solutio primi argumenti, negando scientiam hanc, de qua agimus, esse causam illorum futurorum, quorum est talis scientia. Quia, ut supra ostensum est, hæc est pura intuitio speculativa, quæ ut sic non est causa sui objecti proprii, ideoque non potest illud immutare, eive necessitatem imponere. Quamvis autem hoc ita sit, formaliter ac præcise loquendo de scientia visionis, tamen, quia eadem scientia secundum rem est causa futurorum, D. Thomas, ut omnem difficultatem tolleretur, ad radicem difficultatis aliter respondet. Poterat enim contra solutionem a nobis datam sic instari. Esto scientia visionis, ut sic, non sit causa, tamen non posset Deus habere hanc scientiam visionis, nisi haberet scientiam practicam eorundem futurorum tanquam prima causa eorum; sed hæc scientia infert necessitatem effectibus; ergo. Respondet ergo D. Thomas negando absolute aliquam scientiam Dei, quæcumque illa sit, inferre necessitatem his effectibus. Ad probationem vero concedit scientiam Dei esse causam necessariam, in hoc enim sensu admittit causam supremam esse necessariam, negat tamen hinc sequi necessitatem in effectu, qui non ab illa sola, sed cum causa secunda fit, a qua potest esse effectus contingens, etiamsi prima causa necessaria sit.

6. *Nota quedam circa necessitatem et certitudinem scientiæ Dei.* — Circa quam doctrinam advertendum est scientiam Dei posse dici necessariam, vel in ratione scientiæ, vel in ratione causæ. Et utroque modo dupliciter, scilicet, vel ex necessitate simpliciter, vel ex suppositione. Dicitur ergo scientia in ratione scientiæ simpliciter necessaria, quæ ex intrinseca ratione sua habet ut sit in rerum natura, vel ut sit talis; et hoc modo scientia Dei absolute sumpta est simpliciter necessaria, quia non potest Deus esse sine scientia. At vero illa scientia, ut est scientia visionis talis vel talis effectus futuri, non est simpliciter et absolute necessaria, quia poterat non habere talem respectum ad tale objectum, quia poterat illud non esse futurum, et tunc Deus non præsciret illud. Sicut velle Dei absolute

est necessarium; tamen velle, ut est decretum creandi mundum, non convenit Deo necessario. At vero ex suppositione, illa scientia est necessaria in ratione scientiæ, tribus modis: primo, quia, supposito quod res futura est, non potest non habere Deus æternam præscientiam ejus, quia hoc spectat ad perfectionem et æternitatem ejus, ut dictum est. Potestque hæc necessitas vocari quoad exercitium, quia, supposito tali objecto, non potest Deus non exercere, id est, actu habere hanc scientiam. Secundo, quia posita tali scientia, necessario et immutabiliter perpetuo manet in Deo, etiamsi res varientur; quia semper scit uniuscujusque esse pro suo tempore, et respectum futuri quem habet ad omne tempus præteritum, et hæc est necessitas immutabilis. Tertio, quia si talis scientia est, necessario vera est; sic enim solemus cognitionem appellare necessariam, quæ omnino vera, certa et infallibilis existit; atque hæc necessitas dici potest quoad specificationem. In hoc autem argumento non est sermo de necessitate scientiæ in ratione scientiæ; sed in illa fundantur difficultates secundi et tertii argumenti.

7. *Scientia in ratione causæ est tripliciter necessaria.* — Quatenus sit vera solutio D. Thomæ. — *Objectioni occurritur.* — In ratione vero causæ, dici potest scientia necessaria tribus etiam modis, superioribus proportionatis. Primus est, quia necessaria est ad causalitatem talis causæ, et ad productionem effectuum, et hoc modo merito dicitur scientia Dei causa necessaria; quia sine illa nec Deus efficeret rem, nec res effici posset, eo quod Deus essentialiter sit causa intellectualis et libera, sine cujus influxu res fieri non possunt. Potestque hæc necessitas quoad specificationem dici, quia, si res fiunt, non possunt non a scientia Dei prodire. Et si de hac necessitate solum sit sermo in argumento, facile dissolveretur, et optime accommodatur responsio D. Thomæ. Quia, licet Deus vel ejus scientia sit causa dicto modo necessaria, tamen, cum operatur cum causis secundis, sese accommodat illis; et ideo ita cum liberis agit, ut eas contingenter agere sinat. Secundus modus est immutabilitatis, quia quod Deus secum statuit facere per scientiam suam, immutabili decreto facit, et ideo scientia hoc modo potest etiam dici causa necessaria. Et de hac necessitate potest optime intelligi D. Thomas, et procedit etiam facile ejus responsio. Nam, licet Deus immutabiliter operetur,

non propterea majorem necessitatem infert. Tertius modus causalitatis necessariae est per determinationem intrinsecam ad unum, et hoc sensu manifeste est, scientiam Dei esse causam necessariam. Unde etiam constat divum Thomam in hoc sensu locutum. Dices: cur ergo exemplum adhibet in sole influente ut plantae germinent? Respondetur primo, ut a fortiori sumat argumentum; si enim causa remota, seu universalis, etiamsi ex necessitate naturae agat, nihilominus producit effectum contingentem propter modum agendi causae proximae, multo magis hoc esse poterit, si in effectione causae universalis solum sit necessitas infallibilitatis. Quod etiam aliter declaratur, quia, licet scientia Dei (et idem posset de potentia dici) non agat ex necessitate naturae, tamen postquam per voluntatem determinatur ad unum, tanta necessitate agit, ac si ab intrinseco haberet illam determinationem; et ideo respectu nostri perinde videtur se habere illa necessitas, ac si esset ab intrinseco; si enim scientia vel potentia Dei ex necessitate quadam ab ipso Deo proveniente in nos agit, parum ad nostram libertatem tuendam referre videtur, quod illa necessitas respectu Dei sit ex intrinseca natura sua, vel ex ejus voluntate, quia aequae est nobis extrinseca, et nos determinat. Et juxta hoc optime etiam accommodatur responsio D. Thomae, quia, licet ex suppositione voluntatis divinae scientia sit causa necessaria, tamen ex vi ejusdem voluntatis sese accommodat modo agendi causae proximae, et ideo non impedit quominus effectus contingenter fiat. Hinc vero oriebantur duae quaestiones graves: prima est, quam vocant de radice contingentiae, an ita posita sit in modo agendi causae secundae, ut licet prima ageret ex necessitate naturae, nihilominus effectus essent contingentes. Secunda est, quomodo causa prima in efficiendo vel concurrente se accommodet secundae, ut libertatem in ejus actionibus servet. Sed utramque tractavi late in *Metaphysica*, disputatione 19, sectione tertia et quarta, et de secunda plura dixi in libris de Auxiliis.

Solutiones variae ad secundum argumentum.

8. *Prima rejicitur.*—In secundo argumento fere omnes propositiones, seu partes ejus in dubium revocatae sunt. Nam imprimis aliqui negant illam conditionalem esse veram: *Si Deus scivit Petrum peccaturum, Petrus pecca-*

lit; quia non est consecutio necessaria; hodie enim antecedens est verum, et consequens falsum, quia jam Petrus non est peccaturus. Sed est falsa sententia et instantia frivola. Primum patet, quia quicquid Deus scivit est verum; ergo, si scivit Petrum peccaturum, illud est verum; ergo illud erit. Dicitur forte consequenter, non quidquid Deus scivit esse verum, sed fuisse verum. Sed imprimis saltem sequitur de illo tempore pro quo fuit verum, optimam fuisse illationem: Si Deus pro hoc tempore scivit hoc esse futurum, ita erit. Ergo pro illo tempore procedit argumentum, quod tunc non fuerit illud futurum contingens, sed necessarium; idemque sequetur de omnibus futuris, pro eo tempore quo futura sunt. Et hoc solum est quod in argumento intenditur, ac propterea dixi fugam illam esse frivolam; quia sensus illius illationis non est, quod Deus scivit esse futurum, semper et in ordine ad quodlibet tempus esse futurum; sed pro illo tempore pro quo ut tale praescitur, vel absolute, quod in aliqua differentia temporis aliquando erit. Sic ergo necessaria est illa consecutio.

9. *Secunda solutio.*—Deinde multi negant minorem ejusdem argumenti, scilicet, hanc propositionem: *Deus scivit Petrum peccaturum*, esse necessariam, sed esse contingentem; adeo ut dicant nullam habere necessitatem, nec simpliciter, nec ex suppositione, neque in sensu diviso, neque in composito; quia licet sciverit Deus Petrum peccaturum, simpliciter potest non scivisse, potestque Deus facere ut neque jam sit, neque unquam in eo fuerit talis scientia; imo et Petrus potest hoc ipsum facere, nam potest non peccare; quod si non peccet, faciet ut nunquam in Deo fuerit talis scientia: ita videntur loqui aliqui Moderni, ut Vega libro secundo in Tridentin., cap. 17, et libro 12, cap. 22; et Corduba, dicta quaest., dub. 11 et 12; et Driedo, de Concord., 2 p., cap. 2 et 3; et Albertus Pignus, lib. 8 de Libero arbitrio, cap. 1. Tribuiturque haec opinio multis antiquis et gravioribus scholasticis; Bonaventurae, in 1, d. 38, a. 2, quaestione 2, et distinct. 40, artic. 1, q. 1; Richardo, distinct. 38, quaest. 6; Alberto, art. 4; Marsilio, quaest. 40, ad argumenta; Scoto, dist. 39, quaest. unica; Durando, 38, quaest. 3; praesertim eam indicant Nominales, Ockham, Gabriel, et maxime Gregorius, distinct. 38, quaest. 3.

Impugnatur in sensu quo sustinetur.—Sed in praedicto sensu non potest dicta sententia

sustineri. Primo, quia ad praeteritum non est potentia; ergo propositio de praeterito est aliquando necessaria; illa autem, *Deus scivit*, de praeterito est. Major certissima est, ut late tractatur in prima parte, quaest. 25, contra Gregorium, in 1, dist. 42, qui solum sub problemate oppositum defendit. Et praeterea, quidquid in aliis rebus circa eam quaestionem sentiatur, tamen in his quae ad Deum spectant, seu in ipso sunt, nulla verisimilitudine defendi potest propter divinam immutabilitatem. Unde non etiam obstat quod Ferrar., cont. Gent., cap. 67, et alii dicunt, illam propositionem non esse proprie de praeterito, sed de praesenti, quia scientia Dei semper est. Primo, quia licet scientia Dei non sit praeterita in hoc sensu, ut jam non sit, tamen quoad solam affirmationem vere fuit, id est coexistit tempori praeterito, et hoc satis est ut habeat tantam necessitatem, quantum habet quaelibet propositio de praeterito, ut recte Cajetanus dixit, dicto artic. 13. Secundo, saltem non potest negari necessitas immutabilitatis, ut Ferrariensis concedit, supposita scilicet veritate illius propositionis de praesenti: *Deus scit Petrum peccaturum*, quam jam in argumento supponimus. Haec autem necessitas aequalis est, eandemque difficultatem infert; quia si determinata fuit ab aeterno divina scientia ad judicandum hoc fore vel non fore, ergo in eo, quod semel judicavit, omnino necessario in aeternum stabilis perseverat, juxta illud Pauli, 2 ad Timoth. 2: *Firmum fundamentum Dei stat, novit Dominus qui sunt ejus*; non est ergo potentia in Deo, ut a seipso auferat, ut ita dicam, scientiam, vel scientiae determinationem, quam semel habuit; ergo habet illa veritas necessitatem omnimodam ex suppositione. Et praeterea est in illa suppositione illa necessitas compositionis, secundum quam dixit Aristoteles: *Res quando est, necessario est*. Unde etiam in rebus creatis, propositio de praesenti, supposito quod sit vera pro aliquo instanti, non potest etiam de potentia absoluta esse falsa pro eodem instanti; ergo, si Deus in sua aeternitate aliquid scit, non potest facere ut pro eodem instanti illud non sciverit, neque etiam ut in aeternum non sciat; quia illud instans aeternitatis in se est indivisibile propter intrinsecam immutabilitatem. Tandem, si id, quod Deus semel scivit, etiam suppositione hac facta possit non scivisse, sequeretur nihil esse fixum et certum in scientia Dei; quia adhuc esset incertum an esset facturus ne sci-

verit quod scivisse supponitur. Quod in revelatione ad extra explicatur, nam eadem est ratio de hac propositione: *Deus scivit Petrum peccaturum*, et de hac: *Christus dixit*; si ergo propter contingentiam rei scitae potest Deus facere ut non sciverit quod scivit, propter contingentiam rei revelatae potest Deus facere ut non dixerit, quod dixit; ergo ex vi illius revelationis non manet certum fore quod dixit, nam fortasse faciet ut non dixerit. Ergo haec saltem necessitas non potest negari; haec autem videre sufficere ad vim argumenti; nam, si Deus ipse non potest hoc mutare, ergo nec liberum arbitrium humanum potest aliquid facere quo hoc mutetur; ergo non manet liberum ad oppositum ejus quod Deus scivit.

Solutio tertia.

10. Tertio igitur alii, concesso antecedente, negant consequentiam. Et hoc videtur sensisse D. Thomas supra, ubi admittit propositionem: *Deus scivit Petrum peccaturum*, esse necessariam absolute; de illa vero propositione: *Petrus peccabit*, negat esse necessariam absolute. Unde ad argumentum virtute respondit negando consequentiam, quia quando antecedens non est causa consequentis, sed continet aliquid pertinens ad actum animae, non oportet ut consequens sit ita necessarium, sicut antecedens; sed satis est ut quatenus substat antecedenti, sit necessarium.

11. *Quam sit difficilis solutio tertia.*—Haec vero responsio magnas patitur difficultates; nam illa propositio: *Deus scivit Petrum peccaturum*, non potest esse simpliciter necessaria. Primo, quia illa sola propositio est simpliciter necessaria, quae ex terminorum connexionem intrinsecam habet necessitatem; illa autem propositio non est hujusmodi, ut per se notum est. Secundo absolute loquendo, potuit Deus ab aeterno non habere scientiam talis futuri; ergo propositio in qua praedicatur talis scientia de Deo, non est simpliciter necessaria. Antecedens patet, quia simpliciter potuit illud futurum non esse futurum; si autem non fuisset futurum, non fuisset scitum a Deo; ergo simpliciter potuit Deus non scire illud esse futurum. Prima vero consequentia per se nota est, quia illa propositio non affirmat aliquid necessario conveniens subjecto; et consequenter neque habet veritatem simpliciter necessariam. Tertio, quia si illa fuis-